

Naslov originala:
Wolfgang Koeppen, *Tauben im Gras*

© Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main 2006
Wolfgang Koeppen, *Werke*, Band 4
herausgegeben von Hans-Ulrich Treichel

Objavljivanje ovog dela podržala je književna mreža TRADUKI, koju čine Savezno ministarstvo za Evropu, integraciju i spoljne poslove Republike Austrije, Ministarstvo spoljnih poslova Savezne Republike Nemačke, švajcarska fondacija za kulturu "Pro Helvecija", organizacija "KulturKontakt Austria" (po nalogu Kancelarije saveznog kancelara Republike Austrije), Geteov institut, Javna agencija za knjigu JAK Republike Slovenije, Ministarstvo za kulturu Republike Hrvatske, resor za kulturu Vlade Kneževine Lihtenštajn, Fondacija za kulturu Lihtenštajn, Ministarstvo za kulturu Republike Albanije, Ministarstvo za kulturu i informisanje Republike Srbije, Ministarstvo za kulturu Republike Rumunije, Ministarstvo kulture Crne Gore, Sajam knjiga u Lajpcigu i Fondacija S. Fišer.

© of the translation: S. Fischer Foundation
by order of TRADUKI

V Wolfgang Kepen

GOLUBOVI U TRAVI

*S nemačkog prevela
Aleksandra Bajazetov*

Fabrika knjiga
Beograd, 2018

“Pigeons on the grass alas”
Gertruda Stajn

Radnja i likovi u romanu *Golubovi u travi* su izmišljeni.
Sličnosti s ličnostima i događajima iz stvarnog života su
slučajne i nisu proizvod piščeve namere.

Avioni su bili iznad grada, ptice što slute nevolju. Buka motorā bila je grmljavina, bila je grād, bila je oluja. Oluja, grād i grmljavina, danju, noću, doleću i odleću, uvežbavanje smrti, potmulo bučanje, podrhtavanje, prisećanje u ruševinama. U avionima su spremišta za bombe još bila prazna. Auguri su se smeškali. Niko nije podizao pogled k nebu.

Nafta iz zemljinih žila, ulje iz kamena, krv sipe, trulež pristorijskog zverinja, oklop gušterā, zelenilo papratnih šuma, divovski rastavići, potonula priroda, vreme pre čoveka, zakopano nasleđe, pod paskom patuljaka, škrnih, bajanju vičnih i zlih, skaske, bajke, đavolovo blago: izneto na video, stavljeno u službu. Šta piše u novinama? RAT ZA NAFTU, ZAOŠTRAVANJE SUKOBA, VOLJA NARODA, NAFTU DOMOROCIMA, FLOTA BEZ NAFTE, NAPAD NA NAFTOVOD, VOJNICI ČUVAJU NAFTNE BUŠOTINE, ŠAH SE ŽENI, SPLETKE OKO PAUNOVOG PRESTOLA, RUSI IZA SVEGA, NOSAČI AVIONA U PERSIJSKOM ZALIVU. Nafta je održavala avione na nebu, nafta štampu nije puštala da predahne, nafta

je uterivala ljudima strah u kosti i blažim detonacijama pokretala lake moticikle raznosačā novina. Promrzlih ruku, mrzovoljni, uz psovke, produvani, prokisli, od piva otupe- li, duvanom uštavljeni, neispavani, morama izmučeni, još s dahom noćnog družbenika, životnog sputnika na koži, sa sevanjem u ramenu, reumom u kolenu, primali su prodavci robu upravo izašlu ispod prese. Proleće je bilo hladno. Najnovije vesti nisu mogle da ogreju. NAPETOST, SUKOB, živelo se u napetosti, istočni svet, zapadni svet, živelo se na tački susretanja, možda na tački preloma, vreme je bilo dragoceno, vreme je bilo predah na bojnom polju, i jedva da se bilo došlo do daha, već se ponovo počelo s naoružavanjem, od naoružavanja je život poskupljivao, naoružavanje je kvarilo užitak, i ovde i tamo pravili su zalihe baruta kojim će dići Zemljinu kuglu u vazduh, NUKLEARNI EKSPERIMENTI U NJUMEWSIKU, NUKLEARNI POGONI NA URALU, u jedva okrpljenim nosačima mostova bušili su rupe za eksploziv, pričali o obnovi i izgradnji a pripremali rušenje, pomagali da se dalje lomi ono što je već bilo napršlo: Nemačka je bila prelomljena na dva dela. Novinski papir mirisao je na usijane prese, na loše vesti, nasilnu smrt, pogrešne presude, cinične bankrote, na laž, lance i prljavštinu. Listovi su se, zmuzgani, lepili, kao da luče strah. Naslovi su vrištali: AJZENHAUER U INSPEKCIJI U SR NEMAČKOJ, UKLJUČITI NEMAČKU U SAVEZNIČKI SISTEM MEĐUNARODNE ODBRANE, ADENAUER SE PROTIVI NEUTRALIZACIJI, KONFERENCIJA U ĆORSOKAKU, PROTERANI OPTUŽUJU, MILIONI PRINUDNIH RADNIKA, NEMAČKA IMA NAJVEĆI PEŠADIJSKI POTENCIJAL. Ilustrovani časopisi živeli su od sećanja pilota i vojskovođa, ispovesti ubedjenih oportunistika, memoara hrabrih, uspravnih, nedužnih, zatečenih, nasamarenih. Preko okovratnika s hrastovim lišćem i krstovima mrko su gledali sa zidova trafika. Pokušavaju li da prodaju novine ili da pridobiju ljude za vojsku? Avioni koji su brujali nebom bili su avioni onih drugih.

Obukli su nadvojvodu, dotali ga. Odlikovanje tu, traka tamo, krst, jedna blistava zvezda, uzice subbine, lanci moći, svetlucave epolete, srebrna lenta, zlatno runo, orden del Toisón de oro, aureum vellus, jagnjeće krvzno na kre-menu, red osnovan u znak hvale i u slavu spasitelja, device Marije i svetog Andrije koliko i za jačanje hrišćanske vere i svete crkve, u ime vrline i za širenje morala. Aleksandar se znojio. Bilo mu je muka. Drangulije od lima i jelove grančice, izvezena kragna uniforme, sve ga je stezalo i spustavalo. Garderober je klečao pored njega i nešto petljao. Pričvršćivao je nadvojvodi mamuze. Šta je garderober pred ulaštenim sarama nadvojvodinih čizama? Mrav, mrv u prašini. Električna svetlost u svlačionici, toj šupi koju su se drznuli da ponude Aleksandru, borila se sa zorom. A kakva je to zora svitala! Aleksandrovo lice pod šminkom bilo je kao sir; lice kao zgrušano mleko. Rakija i vino i nedostatak sna vreli su u Aleksandrovoj krvi i trovali je; kucali su mu iznutra o lobanju. Doveli su Aleksandra ovamo u ranu zoru. Silnica je još bila u krevetu, Mesalina, njegova žena, ždrebica, kako su je zvali u barovima. Aleksandar je voleo svoju ženu; kad bi pomislio na svoju ljubav prema Mesalini, onda je brak s njom bio lep. Mesalina je spavala, lice podbuluo, šminka oko očiju razlivena, kapci kao da je neko pesnicama udarao po njima, pore proširene, ten kao u kočijaša, pićem upropaćen. Kakva ličnost! Aleksandar se klanjao ličnosti. Kleknuo je, nagnuo se nad usnulom Gorgonom, poljubio herava usta, udahnuo miris pića koji je sad prodirao između usana kao čist spiritus: "Šta je? Ideš? Pusti me! O, muka mi je!" To je to što ima od nje. Kad je pošao prema kupatilu, stao je na slomljeno staklo. Na sofi je spavala Alfredo, slikarka, sitna, raščupana, klonula, ljupka, iznurenost i razočarenje joj na licu, zrakaste joj bore oko zatvorenih očiju, da se čovek sažali. Kad je bila budna, Alfredo je bila zabavna, baklja što brzo sagori;

bila je vrcava, sprdala se, pričala, gugutala, bez dlake na jeziku, neverovatna. Jedini čovek kom se moglo smejati. Kako ono beše Meksikanci zovu lezbijke? Nešto kao pogaća, tortillera, nekakvo tanko sušeno testo valjda. Zaboravio je. Šteta! Sad bi to mogao da primeni. U kupatilu je bila devojka koju je pokupio, koju je namamio svojom slavom, ovom krivom njuškom koju svako zna. Naslovi u filmskim časopisima: ALEKSANDAR IGRA NADVOJVODU, NEMAČKI SUPERFILM, NADVOJVODA I LEPA RIBARKA, nju je pecao, upecao, pripremio pa se poslužio. Kako se ono zvaše? Suzana! Suzana u kupatilu. Već se bila obukla. Jeftina konfekcija. Prešla sapunom preko petlje koja joj je pošla na čarapi. Polila se gerlenom njegove žene. Mrzovoljna. Nadurena. Takve su uvek posle. "I, je li prijalo?" Nije znao šta da kaže. Zapravo mu je bilo neprijatno. "Gade!" To je to. Htele su ga. Aleksandar, veliki ljubavnik! Nije nego! Mora da se istušira. Auto dole baš nagazio na sirenu. Zavisile su od njega. Šta još pali? On pali. ALEKSANDAR, NADVOJVODINA LJUBAV. Ljudima je bio pun kufer svega: pun kufer vremena, pun kufer ruševina; nisu hteli da gledaju svoje brige, da gledaju svoj strah, svoju svakodnevnicu, nisu hteli da gledaju svoju bedu. Aleksandar skinu pižamu. Devojka Suzana je radoznalo, razočarano i s jedom gledala sve što je na Aleksandru bilo mlijitavo. Pomislio je: 'Samo gledaj, pričaj šta hoćeš, neće ti poverovati, ja sam njihov idol.' Zafrktao je. Hladni mlaz tuša mu je poput biča ošinuo mlohatu kožu. Dole su opet trubili. Žuri im se, treba im njihov nadvojvoda. U stanu je vikalo neko dete, Hilegonda, Aleksandrova čerkica. Dete je vikalo: "Emi!" Da li doziva u pomoć? Strah, očajanje, osećaj napuštenosti bio je u tom detinjem vrisku. Aleksandar pomisli: 'morao bih više da joj se posvetim, morao bih da nađem vremena, bleda je'. Povikao je: "Hila, jesi već budna?" Zašto je već tako rano budna? Frknuo je to pitanje u peškir. Pitanje se ugušilo u peškiru. Detetov glas

je čutao, ili se utopio u besnoj sireni automobila koji je čekao. Aleksandar se odvezao u studio. Obukli su ga. Sredili ga tip-top. Stajao je pred kamerom. Svi reflektori se upališe. Ordenje je svetlucalo pod sijalicama od hiljadu kandela. Idol se raskrečio. Snimao se nadvojvoda, NEMAČKA SUPERPRODUKCIJA.

Zvana su pozivala na jutrenje. Čuješ zvonce kako zvoni? Medvedići su slušali, lutke su slušale, jedan slon od vune na crvenim točkićima je slušao, Snežana i bik Ferdinand na šarenim tapetama čuli su tužnu pesmu koju je Emi, dadilja, pevala razvučeno i kao naricaljku dok je grubom četkom ribala mršavo devojčicino telašce. Hilegonda je mislila, ‘Emi, to me boli, Emi, grebeš me, Emi, čupaš me, Emi, tvoja turpija za nokte me bode’, ali se nije usudila da dadilji, priprostoj osobi sa sela na čijem se širokom licu zlobno bila ukočila prostodušna seljačka pobožnost, kaže da je boli i da pati. Dadiljina pesma, čuješ zvonce kako zvoni, bila je neprekidna opomena i htela je da kaže: ne jadikuj, ne pitaj, ne raduj se, ne smej se, ne igraj se, ne dangubi, iskoristi vreme, jer smrt će doći po svakog od nas. A Hilegonda je tako htela da spava malo duže. Tako je htela da sanjari još malo. Htela je i da se igra s lutkama, ali Emi je rekla: “Kako možeš da se igraš kad te Bog zove!” Hilegondini roditelji su zli. Tako kaže Emi. Ćovek mora da ispašta zbog roditeljskih grehova. Tako je počeo dan. Pošle su u crkvu. Jedan tramvaj zakočio je da ne pregazi neko štene. Štene je bilo kuštravo i bez ogrlice, pas latalica, zalutali pas. Dadilja je stisla Hilegondinu ručicu. Nije to bio dobromameran stisak, stisak u znak podrške: bila je to čvrsta, neumoljiva kandža stražara. Hilegonda je gledala za beskućnim štenetom. Radije bi krenula za njim nego što s dadiljom ide u crkvu. Hilegonda stisnu kolena, strah

od Emi, strah od crkve, strah od boga tištao je njeno malo srce; korak joj je otežao, počela je da vuče noge ne bi li odužila put, ali ju je stražareva ruka cimala ka cilju. Još je tako rano. Još je tako hladno. Tako je rano Hilegonda već na putu k Bogu. Crkve imaju portale s debelim daskama od teškog drveta, s gvozdenim okovima i bakarnim klinovima. Da li se i Bog plaši? Ili je i Bog zarobljen? Dadilja se uhvati za kvaku od kovanog gvožđa i odškrinu vrata. Taman da se čovek ušunja kod Boga. Kod Boga miriše na prskalice, kao za Božić. Da li se ovde pripremalo čudo, ono strašno, ono najavljeno čudo, oprost grehova, razrešenje za roditelje? ‘Lakdrijaško dete’, mislila je dadilja. Njene tanke, beskrvne usne, asketske usne na seljačkom licu, izgledale su kao oštra crta, povučena ka večnosti. ‘Emi, bojim se’, mislilo je dete. ‘Emi, crkva je tako velika, Emi, sad će zidovi da se sruše, Emi, ne volim te više, Emi, draga Emi, Emi, mrzim te!’ Dadilja je poškropila uzdrhtalo dete svetom vodicom. Jedan čovek progurao se kroz odškrinuta vrata. Pedeset godina mučenja, rada i brige bili su za njim, i sad je imao lice progonjenog pacova. Dva je rata preživeo. Iza usana, koje su stalno nešto šaputale, trulila su dva žuta zuba; bio se upleo u beskonačan razgovor; razgovarao je sam sa sobom: ko bi ga inače slušao? Hilegonda je na vrhovima prstiju krenula za dadiljom. Tmurni behu stubovi, zidovi ranjeni gelerima. Studen, kao iz groba, zapahnu dete. ‘Emi, ne ostavljaj me, Emi, Hilegondu strah, dobra Emi, zla Emi, draga Emi’, molilo se dete. ‘Da privedem dete Bogu, Bog kažnjava do trećeg i četvrtog kolena’, mislila je dadilja. Vernici su klečali. Pod visokim svodom izgledali su kao izmoždeni miševi. Sveštenik je čitao iz trebnika. Preobražaj elemenata. Zvonce se oglasilo. I oprosti nam duge naše. Svešteniku je bilo zima. Preobražaj elemenata! Moć preneta na crkvu i njene sluge. Uzaludni alhemičarski san. Sanjari i prevaranti. Učenjaci, Pronalazaci. Laboratorije u

Engleskoj, u Americi, pa i u Rusiji. Razaranje. Ajnštajn. Pogled u božju kuhinju. Mudraci iz Getingena. Fotografisali atom: uvećanje jedan prema deset hiljada miliona. Sveštenik je patio od sopstvene trezvenosti. Šapac miševa što se mole sipio je iznad njega kao pesak. Pesak groba, ne pesak svetog groba, pesak pustinje, bogosluženje u pustinji, propoved u pustinji. Sveta Marija, moli za nas. Miševi se prekrstiše.

Filip je izašao iz hotela u kom je proveo noć, ali u kom jedva da je i trenuo, hotel Kod jagnjeta, u jednoj uličici u starom delu grada. Ležao je budan na tvrdom dušeku, na krevetu trgovackih putnika, neprocvetaloj livadi za parenje. Filip se bio predao očajanju, što je greh. Sudbina ga je saterala u tesnac. Krila Erinija udarala su vетrom i kišom o prozor. Hotel je bio nov; nameštaj svež iz fabrike, lakirano drvo, čist, higijenski, bedan i škrt. Zavesa, suviše kratka, suviše uska i suviše tanka da bi mogla da zaštiti od ulične buke i svetlosti, imala je šaru Bauhausovih tapeta. U pravilnim razmacima u sobi bi buknula svetlost reklame kojom je goste trebalo namamiti u klub za kartanje na drugoj strani ulice: list deteline rastvorio bi se nad Filipom pa nestao. Pod prozorom su gundali kartaroši koji su izgubili novac. Pijanice su se teturale izlazeći iz pivnice. Pišali su o kuće i pevali Pešadijo, pešadijo, otpisani, pokoren osvajači. Na stepeništu pred kućom vazda je neko dolazio i odlazio. Hotel je bio đavolova košnica i činilo se da je svako u tom paklu bio osuđen na nesanicu. Iza promajnih zidova se dernjalo, podrigivalo i povlačila se voda da spere nečist. Kasnije se Mesec probio kroz oblake, blaga Luna, ukočena poput leša.

Gazda ga je pitao: "Ostajete duže?" Pitao je to grubo, a njegove hladne oči, smrtnogorke u glatkom užeglog salu

zadovoljene proždrljivosti, ugašene žeđi, u pohoti uskisloj u bračnoj ložnici, gledale su Filipa nepoverljivo. Filip je prethodne večeri stigao u hotel bez prtljaga. Padala je kiša. Kišobran mu je bio mokar, a osim kišobrana kod sebe nije imao ništa drugo. Ostaje li duže? Ne zna. Rekao je: "Da, da." "Platiću za dva dana", rekao je. Hladne, smrtnogorke oči su ga pustile. "Stanujete ovde u Fuksovoj ulici", rekao je gazda. Gledao je Filipovu ličnu kartu. 'Šta se njega to tiče', mislio je Filip, 'ako dobije novac, šta ga se to tiče?' Rekao je: "Kod mene u stanu se kreći." Glupog li izgovora. Svakom će biti jasno da je to izgovor. 'Pomisliće da se skrivam, tačno će znati šta je posredi, pomisliće da me traže.'

Kiša je prestala. Filip je iz Pivničke izašao na Bačvarske trg. Oklevao je na glavnem ulazu u pivnicu, ujutru zatvorenog ždrelo iz kog vonja miris povraćke. Na drugoj strani trga bio je kafe Šen, klub crnih američkih vojnika. Zavese iza velikih prozorskih okana bile su povučene u stranu. Stolice su bile na stolovima. Dve žene spirale su na ulicu otpad prethodne noći. Dva stara čoveka mela su trg. Uskovitlaše se podmetači za pivo, šarene papirne vrpce, ludačke kape pijanaca, zgužvane paklice cigareta, raspukli gumeni baloni. Bujica prljavštine primicala se Filipu sa svakim pokretom njihovih metli. Dah i prah noći, izvetreli mrtvi otpad požude, obaviše Filipa.

Gospođa Berend se raskomotila. U peći je pucketala cepanica. Kućepaziteljkina čerka donela je mleko. Čerka je bila neispavana i gladna. Bila je gladna života kakav je videla u filmovima, ona je začarana princeza, prinuđena da obavlja grublje poslove. Čekala je mesiju, trubu princa izbavitelja u sportskom automobilu, milionerovog sina što u fraku pleše u baru u kom se služe kokteli, genija za tehniku, dalekovidog pronalazača, pobednika koji nokautira ove što

zaostaju, što su neprijatelji napretka, mlađanog Zigfrida. Bila je nerazvijena, imala je rahitične udove, ožiljak na stomaku i stisnute usne. Osećala se iskorišćenom. Njene stisnute usne prošaptale su: "Mleko, gospođa-dirigentice."

Prošaptana ili uzviknuta: reč kojom je oslovljena vratila je čaroliju lepih dana. Uspravan, dirigent je stupao kroz grad na čelu puka. Iz kože i lima treštalo je marš. Zvonca su zvrndala. Zastave uvis. Noge uvis. Ruke uvis. Mišići gospodina Berenda opirali se o čoju tesne uniforme. Vojna muzika u paviljonu u šumi! Maestro je dirigovao Čarobnog strelca. Pod komandom njegovog ispruženog štapa romantični zvuci Karla Marije fon Vebera uzdizali su se, prigušeni do pianissima, u vrhove krošnji. Za baštenskim stolom gostonice grudi gospode Berend podizale su se i spuštale nalik morskim valovima. Ruke u kukičanim rukavicama počivale su na šarenom kariranom stolnjaku stola svečano postavljenog za popodnevnu kafu. Tokom tog umetničkog časa gospođa Berend imala je osećaj da je primljena u krug pukovskih dama. Lira i mač, Orfej i Mars zbratimili su se. Gospođa majorica ljubazno je nutkala slatkišima koje je sama spremila i donela, torta s tri različita krema, jeste, u rernu, dok je major sedeo na konju, komandovao parodom, napred-marš-marš, a uz to tuš u Vučjoj dolini.

Zar nisu mogli da nas ostave na miru? Gospođa Berend nije htela rat. Rat je okužio muškarce. Betovenova posmrtna maska odmeravala je skučenu mansardu bledo i strogo. Bronzani Vagner, s bradom i beretkom, balansirao je ozlojeden na hrpi klasičnih klavirske partitura, požuteloj zastavštini dirigenta koji se u tamo nekom delu Evrope što ga je firer zauzeo pa onda izgubio zakačio za neku namazanu drolju i sad u ko zna kakvim kafančinama crncima i veronikama svira Kad ja u Alabamu dođem.

Nije došao u Alabamu. Nije umakao. Vreme bezakonja je prošlo, vreme je sad javljalo BIVŠI ESESOVAC SADA RABIN U